

Konferencja miała na celu podkreślenie znaczenia duszpasterstwa rodzin w parafii oraz ukazanie jego zadań i form. Referenci ukazali potrzebę dążenia do pierwszoplanowości duszpasterstwa rodzin w parafii poprzez nieformalną reformę parafii w kierunku silniejszej komunii eklezjalnej, pełniejszego dialogu duchowieństwa i świeckich oraz ożywiania miłości duszpasterskiej i miłosierdzia pastoralnego. Wyzwaniem dla każdej parafii jest żywa troska duszpasterska o małżeństwa i rodziny ze strony duszpasterzy oraz samych małżonków i rodzin. W tym celu konieczne jest nawiązywanie i zacieśnianie współpracy w tym zaszczepnym i silnie akcentowanym przez Kościół dziele.

BRUNO SEVESO, *La pratica della fede. Teologia pastorale nel tempo della Chiesa*, Milano: Glossa 2010, ss. 986.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2016.63.6-20>

Wśród bogatej literatury teologicznopastoralnej wydawanej w Europie warto zwrócić uwagę na monumentalną monografię autorstwa Brunona Seveso. Liczy ona prawie tysiąc stron i zatytułowana została *Praktyka wiary. Teologia pastoralna w czasie Kościoła*. Autor jest kapłanem archidiecezji mediolańskiej, absolwentem filozofii i teologii, emerytowanym już profesorem teologii pastoralnej na Wydziale Teologii w Mediolanie. Napisał wiele artykułów naukowych z zakresu teologii praktycznej. Znany jest także jako autor książki pt. *Budować Kościół*, wydanej w 1982 r., a także jako redaktor czterotomowej *Encyklopedii duszpasterstwa (Enciclopedia di pastorale)* wydawanej w latach 1988-1993.

Publikacja pt. *Praktyka wiary. Teologia pastoralna w czasie Kościoła* sprawia wrażenie swoistego podsumowania teologicznopastoralnej refleksji naukowej dokonywanej przez autora na różnych etapach życia. Bruno Seveso przekonuje, że oprócz codziennego życia chrześcijańskiego prowadzonego w Kościele, konieczna jest naukowa refleksja nad tą działalnością. Uważa ją wręcz za element konstytutywny samej działalności praktycznej. Jego zdaniem bowiem praktyka wiary naturalnie stawia pytania o siebie samą, ponieważ to, co dokonuje się w praktyce, domaga się wyjaśnienia i ukazania najgłębszego znaczenia podejmowanych działań. W tym właśnie kontekście Seveso ukazuje konieczność istnienia teologii pastoralnej (teologii praktycznej). Z tych także względów podjął refleksję nad fundamentalną teologią pastoralną, której poświęcił omawianą monografię. Składa się ona ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz podsumowania. Poszczególne rozdziały zostały zatytułowane następująco: I. *Szlaki: Kościół w czasie*; II. *Dynamiki: We wspólnocie ludzi*; III. *Źródła: W szczelinie Ewangelii*; IV. *Profile: W różnorodnych wyrażeniach*; V. *Gramatyki: Na drogach myśli*. Z kolei ostatnia część, którą można potraktować jako podsumowanie, została zatytułowana: *Ten czas Kościoła*.

Bruno Seveso stara się szeroko i dogłębnie ukazać relacje pomiędzy duszpasterstwem, rozumianym jako praktyczna działalność Kościoła, a teologią pastoralną, rozumianą jako dyskurs naukowy nad tą rzeczywistością.

W każdym z pierwszych trzech rozdziałów przeprowadził on analizę problemów teologii pastoralnej w aspekcie formalnym, odnosząc się do uwarunkowań czasowych, przestrzennych, teologicznych. W czwartym rozdziale akcent położony został na przedmiocie materialnym, a więc dotyczy treści teologii pastoralnej. Z kolei w ostatnim, piątym rozdziale analizie poddana została refleksja naukowa, zarówno w aspekcie teoretycznym, jak i historycznym. Z tego względu przedstawione refleksje można by wręcz nazwać metateologią pastoralną.

Dużą część refleksji zamieszczonych w recenzowanej monografii stanowią rozważania historyczne. Autor stara się jednak dość często konfrontować doświadczenia Kościoła różnych czasów z aktualną sytuacją praktyki i refleksji pastoralnej. Wyraźnie akcentuje prawo i obowiązek Kościoła do zmiany form duszpasterstwa. Przypomina w tym kontekście, że życie chrześcijańskie rodzi się z doświadczenia Ewangelii, ale prowadzone jest w konkretnych uwarunkowaniach czasowych. Jego zdaniem wierność Ewangelii polega właśnie na przyjęciu takich form duszpasterstwa, które odpowiadają na wyzwania czasów i z tego powodu podlegają nieustannej ewolucji. Dzieje się tak dlatego, że działalność ludzi wierzących jest uzależniona od konkretnych uwarunkowań, w których żyją.

Zdaniem Brunona Seveso działania teologii pastoralnej obracają się wokół dwóch osi: praktyki wiary i odpowiedniej strategii. Z drugiej strony zwraca on uwagę, że struktura działania leżąca u podstaw życia chrześcijańskiego i refleksja, która się nią zajmuje, wskazują na przedmiot sam w sobie i konstytuują nowy obszar badawczy. Teologia pastoralna staje się w tym ujęciu teorią działalności chrześcijańskiej, ale także krytyczną refleksją nad różnymi elementami tejże teorii. Innymi słowy – teologia pastoralna staje się przedstawicielką teologii w dialogu z duszpasterstwem.

Ciekawe rozważania zostały przeprowadzone także w zakończeniu monografii. Autor przekonuje bowiem, że formy życia Kościoła są uwarunkowane także samym obrazem Kościoła, który dominuje w danej kulturze oraz istnieje w samoświadomości wspólnoty wierzących. Ostrzega jednak przed adaptacją tegoż obrazu Kościoła do współczesnego świata i wzywa do naśladowania Chrystusa.

Bez wątpienia omawiana praca jest dziełem dojrzałym, obejmującym szerokie spektrum zagadnień. Inspiruje do refleksji nad historią, teraźniejszością i przyszłością teologii pastoralnej. Pewnym problemem dla czytelnika, zwłaszcza z innych obszarów kulturowych niż Włochy, może być jednak język tej monografii. Często wydaje się on dość poetycki i zawiły. Mimo tego monografia pt. *Praktyka wiary. Teologia pastoralna w czasie Kościoła* warta jest polecenia specjalistom z zakresu teologii pastoralnej ze względu na pogłębione ujęcie wielu istotnych kwestii teologicznopastoralnych.

Ks. Paweł Mąkosa
Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki KUL